

04510211

นิติเวชสาร

หนังสือรับรองการตาย

วิสูตร ฟองศิริไพบูลย์ พ.บ., วท.ม., น.บ.ท., ว.ว.นิติเวชศาสตร์*

แพทย์ทุกคนจะต้องมีโอกาสที่เกี่ยวข้องกับการตายของผู้ป่วยอย่างแน่นอนไม่น้อย ยิ่งกว่านั้นอาจต้องเกี่ยวข้องกับการเขียนใบรับรองแพทย์เกี่ยวกับการตายนั่นให้กับญาติของผู้ตาย รวมถึงการที่จะต้องเขียนเอกสารต่างๆ อีกหลายอย่างที่เกี่ยวข้องเนื่องกับผู้ตายให้กับญาติของผู้ตายด้วย ซึ่งเอกสารอย่างหนึ่งที่มีความสำคัญอย่างยิ่งที่จะต้องเขียนเมื่อมีการตายเกิดขึ้นก็คือ “หนังสือรับรองการตาย” นั่นเอง ซึ่งคุณแล้วก็ไม่น่าจะมีปัญหาแต่อย่างใด เพราะเมื่อมีคนเสียชีวิต คือ ตายนั่นแพทย์ก็ออกเอกสารรับรองว่ามีการตายจริง ก็สิ้นสุดเพียงนั้นนั่นเอง จะตายด้วยโรคอะไรก็ให้ใส่ลงไว้ในเอกสารรับรองการตายดังกล่าว แล้วดำเนินการตามขั้นตอนของกฎหมายในเรื่องการตายต่อไป แต่แท้ที่จริงแล้ว การดำเนินการทำหนังสือรับรองการตายดังกล่าวไม่ใช่ว่าจะง่ายอย่างที่เข้าใจกันทีเดียวทั้งนี้เพราะในหนังสือรับรองการตายไม่ว่าจะของประเทศไทย หรือในต่างประเทศก็ตาม จะมีข้อความหรือรายละเอียดให้กรอกจำนวนหนึ่ง ซึ่งบางครั้งดูเหมือนว่าจะมากมาย และฟุ่มเฟือยเป็นอย่างมากทีเดียว จนผู้ที่จะดำเนินการกรอกหรือทำ แทบไม่รู้ด้วยว่าความหมายในแต่ละช่องที่กรอก ที่ต้องเติม นั่น ต้องการอะไร, มีความหมายว่าอย่างไร, จะกรอกอย่างไรดีสิ่งเหล่านี้แสดงให้เห็นว่าถ้าแพทย์มิได้ศึกษาให้ดีและทำการกรอกข้อมูลในเอกสารหนังสือรับรองการตายไปแล้ว อาจทำให้เกิดผลเสียด้านต่าง ๆ ได้ เช่น

1. ในด้านสถิติที่เป็นสาเหตุ พุทธการณณ์ ลักษณะ ฯลฯ ของการตาย ซึ่งอาจมีผลกระทบต่อการวางแผนการพัฒนาประเทศ โดยอาศัยสิ่งเหล่านั้นเป็นแนวทาง, เครื่องแสดง, การติดตาม หรือวัดผล

2. ในด้านกฎหมาย เพราะถ้าเขียนหนังสือรับรองการตายไม่ดี ทำให้

2.1 นายทะเบียนของอำเภอหรือเขตเข้าใจการตายผิดธรรมชาติว่าเป็นการตาย ตามธรรมชาติ จึงไม่ดำเนินการตามที่ควรจะต้องดำเนินการ

2.2 ไม่มีการดำเนินการโดยพนักงานสอบสวนกรณีการตายผิดธรรมชาติ

ดังนั้นการที่แพทย์สามารถออกหนังสือรับรองการตายได้อย่างถูกต้องและสมบูรณ์ย่อมจะมีประโยชน์ทั้งต่อตัวแพทย์เอง, ต่อสถานพยาบาลที่ออก, ต่อขบวนการยุติธรรม, ข้อมูลทางสถิติ, ต่อการประเมินการสูญเสียหรือการเสียหาย, ต่อการประกันภัย, ต่องบประมาณจนถึงแผนการพัฒนาประเทศชาติ.

ความหมายของเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการตาย

แพทย์ต้องเข้าใจเสียก่อนว่าเมื่อมีการตายเกิดขึ้นในสถานพยาบาลที่แพทย์มีหน้าที่ในการดูแลผู้ป่วยอยู่นั้น แพทย์จะต้องเกี่ยวข้องเกี่ยวกับเอกสารการตายหลายประเภทด้วยกันซึ่งเอกสารบางอย่างก็เป็นเอกสารที่แพทย์เป็นผู้ทำขึ้นโดยตรง, เอกสารบางอย่างแพทย์มิได้เป็นผู้ทำ

*ภาควิชานิติเวชศาสตร์, คณะแพทยศาสตร์ศิริราชพยาบาล, มหาวิทยาลัยมหิดล, กรุงเทพมหานคร 10700.

ขึ้นแต่เกี่ยวข้องโดยตรงกับเอกสารที่แพทย์ทำ, เอกสารบางอย่างแม้ว่าแพทย์จะมีได้เป็นผู้ทำแต่ก็มีความสำคัญในเรื่องการจัดการเกี่ยวกับศพ

1. เอกสารที่แพทย์ทำขึ้น

1.1 หนังสือรับรองการตาย

เป็นเอกสารเกี่ยวกับการตาย เช่น ชื่อ อายุ ที่อยู่สาเหตุ และพฤติการณ์ที่ตายในขั้นต้นที่แพทย์หรือผู้รักษาพยาบาลในสถานพยาบาลหรือผู้มีอำนาจในการออกเอกสารดังกล่าวให้ (ตามมาตรา 23)¹ เพื่อใช้แจ้งไปยังนายทะเบียนผู้รับแจ้งแห่งท้องที่ที่คนตาย (เขต/อำเภอ) ภายในเวลาที่กฎหมายกำหนด (ตามมาตรา 21)¹ เพื่อให้นายทะเบียนผู้รับแจ้งแห่งท้องที่ (เขต/อำเภอ) ออกเอกสารเกี่ยวกับการตายคือ “มรณบัตร”

1.2 รายงานการชันสูตรพลิกศพ

เป็นเอกสารที่ผู้ชันสูตรพลิกศพได้ทำขึ้นภายหลังจากการชันสูตรพลิกศพในกรณีที่เป็นการตายผิดปกติ ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาแล้วตามมาตรา 148, 150² ซึ่งเอกสารนี้เป็นส่วนหนึ่งของสำนวนการสอบสวน (ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 129) เพื่อใช้ในทางกฎหมายต่อไป

1.3 เอกสารบริษัทประกัน

เอกสารให้กับบริษัทประกันภัย กรณีผู้ตายได้ทำประกันชีวิตไว้ ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 889³ เป็นเอกสารที่ผู้แทนบริษัทประกัน, ญาติหรือผู้ที่เกี่ยวข้องกับผู้ตายนามมาให้แพทย์เพื่อให้แพทย์ดำเนินการจัดทำให้เพราะจะเป็นประโยชน์ต่อเขาเหล่านั้นหรือต่อทางญาติของผู้ตายเพื่อเรียกร้องสิทธิอย่างหนึ่งอย่างใดกับทางบริษัทประกัน

1.4 เอกสารอื่น ๆ

เช่น ผู้ตายเป็นสมาชิกฌาปนกิจของสถาบันหนึ่งสถาบันใดซึ่งเมื่อตายแล้วให้สิทธิทายาทที่จะได้รับผลประโยชน์ต่าง ๆ, ญาติของผู้ตายหรือผู้มีสิทธิและหน้าที่ที่อาจมาติดต่อกับแพทย์ เพื่อให้แพทย์ช่วยดำเนินการจัดทำเอกสารที่ต้องการนั้น

2. เอกสารที่แพทย์มิได้เป็นผู้ทำแต่ต้องเกี่ยวข้องกับเอกสารที่แพทย์ทำ

เช่น หนังสือมรณบัตร เป็นเอกสารหลักฐานที่นายทะเบียนผู้รับแจ้งออกให้แก่ผู้แจ้งการตาย (มาตรา 22 แห่งพระราชบัญญัติการทะเบียนราษฎร)¹ เพื่อนำไปใช้แจ้งยังท้องที่ที่ผู้ตายมีภูมิลำเนาอยู่แต่ถ้าสถานพยาบาลและภูมิลำเนาของผู้ตายอยู่ในท้องที่เขต/หรืออำเภอเดียวกัน ก็จะมีการแก้ไขทะเบียนคนตายไปพร้อมกับการออกหนังสือมรณบัตรได้เลย นอกจากนี้ยังใช้เป็นหลักฐานสำคัญในเรื่องอื่นอีกเช่น ใช้ในการประกอบพิธีศพที่วัดตามประเพณีด้วย เป็นต้น

3. เอกสารที่แพทย์มิได้เป็นผู้ทำแต่เกี่ยวกับการจัดการศพ

3.1 หนังสืออนุญาตให้ตรวจศพ และ/หรือผ่าศพตรวจ

เป็นเอกสารที่เจ้าหน้าที่อื่น (หรืออาจเป็นแพทย์ก็ได้) เป็นผู้ทำเพื่อเป็นการขออนุญาตในการตรวจศพหรือผ่าศพ หรือนำชิ้นส่วนหรือส่วนหนึ่งส่วนใดจากศพเพื่อการตรวจ ทั้งนี้มักเป็นเรื่องการตายตามธรรมชาติซึ่งจำเป็นต้องขออนุญาตจากทนายทเสียก่อน แต่ถ้าเป็นการตายผิดปกติก็ไม่จำเป็นต้องเป็นเพราะเป็นอำนาจของพนักงานสอบสวนแห่งท้องที่ที่ศพอยู่เป็นผู้มีอำนาจดำเนินการกับศพได้โดยตรง

3.2 หนังสือยินยอมให้ฉีดยาศพ

เป็นเอกสารที่ทายาทของผู้ตายประสงค์จะให้ทางสถานพยาบาลดำเนินการฉีดยาให้กับศพเพื่อให้เน่าช้าที่สุด เพื่อประโยชน์ในการทำพิธีทางศาสนา เพื่อมิให้ศพเน่าก่อนเวลาอันสมควรที่พิธีการจะแล้วเสร็จ การที่ต้องให้มีการทำเอกสารดังกล่าวเพื่อให้เป็นหลักฐานที่แสดงความยินยอมให้ดำเนินการเท่านั้น และอาจเกี่ยวข้องกับการเก็บค่าธรรมเนียมในการบริการให้การฉีดยาด้วย

3.3 หนังสือขอรับศพออกจากสถานพยาบาล

เป็นเอกสารที่ต้องให้ทายาทหรือผู้มีสิทธิใน

ศพและประสงค์จะนำศพออก จะต้องทำและมอบให้กับเจ้าหน้าที่สถานพยาบาลเป็นผู้เก็บไว้เป็นหลักฐาน ทั้งนี้เพื่อเป็นการแสดงว่าศพนั้นได้มีผู้ที่มีอำนาจนำไปแล้ว มิเช่นนั้นอาจเกิดกรณีพิพาทระหว่างสถานพยาบาลกับทายาทของผู้ตายกล่าวหาว่าทางสถานพยาบาลให้ศพกับผู้หนึ่งผู้ใดไปโดยมิชอบได้⁴

3.4 หนังสือขอบริจาคศพหรืออวัยวะจากศพ

3.4.1 เอกสารที่ผู้ป่วยทำขึ้นก่อนเสียชีวิต เป็นเอกสารที่ผู้ป่วยทำขึ้นก่อนเสียชีวิตเพื่อบริจาคศพหรืออวัยวะของตนเอง เช่น การที่บริจาคศพให้กับภาควิชากายวิภาคศาสตร์เพื่อให้นักศึกษาแพทย์ทำการศึกษากายวิภาคหรือถ้าผู้ตายมิได้บริจาคศพหรืออวัยวะของตนเองไว้ล่วงหน้าก่อนตาย

3.4.2 เอกสารที่ทายาททำขึ้นหลังชีวิตแล้ว ทายาทที่ชอบด้วยกฎหมายอาจบริจาคศพหรือส่วนของศพ เช่นเดียวกับข้อ 3.4.1

แต่การบริจาคอวัยวะเพื่อการปลูกถ่ายอวัยวะทั้งสองกรณีจะต้องเป็นไปตามข้อบังคับแพทยสภาว่าด้วยการรักษาจริยธรรมแห่งวิชาชีพเวชกรรม (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2538.⁵

กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการตาย

กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับหนังสือรับรองการตายที่แพทย์มีส่วนดำเนินการด้วย คือ

1. พระราชบัญญัติการทะเบียนราษฎร พ.ศ. 2534¹

มาตรา 21 “เมื่อมีคนตายให้แจ้งการตายต่อไปนี้

(1) คนตายในบ้านให้เจ้าบ้านแจ้งต่อนายทะเบียนผู้รับแจ้งแห่งท้องที่ที่คนตายภายในยี่สิบสี่ชั่วโมงนับแต่เวลาตาย ในกรณีไม่มีเจ้าบ้าน ให้ผู้พบศพแจ้งภายในยี่สิบสี่ชั่วโมงนับแต่เวลาพบศพ

(2) คนตายนอกบ้าน ให้บุคคลที่ไปกับผู้ตายหรือผู้พบศพแจ้งต่อนายทะเบียนผู้รับแจ้งแห่งท้องที่ที่มี

การตายหรือพบศพ แล้วแต่กรณี หรือแห่งท้องที่ที่จะพึงแจ้งได้ภายในยี่สิบสี่ชั่วโมงนับแต่เวลาตายหรือเวลาพบศพ ในกรณีเช่นนี้จะแจ้งต่อนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจก็ได้

กำหนดเวลาให้แจ้งตาม (1) และ (2) ถ้าในท้องที่ใดการคมนาคมไม่สะดวก ผู้อำนวยการทะเบียนกลางอาจขยายเวลาออกไปตามที่เห็นสมควร แต่ต้องไม่เกินเจ็ดวันนับแต่เวลาตายหรือเวลาพบศพ

การแจ้งตาม (1) และ (2) ให้แจ้งตามแบบพิมพ์ที่ผู้อำนวยการทะเบียนกลางกำหนดพร้อมทั้งแจ้งชื่อผู้แจ้งด้วย”

มาตรา 22 “เมื่อมีการแจ้งตามมาตรา 21 ให้นายทะเบียนผู้รับแจ้งออกมรณบัตรเป็นหลักฐานให้แก่ผู้แจ้งเว้นแต่เป็นกรณีตามมาตรา 25”

มาตรา 23 “เมื่อมีคนเกิดหรือคนตาย ผู้ทำคลอดหรือผู้รักษาพยาบาลต้องออกหนังสือรับรองการเกิดหรือการตายตามแบบพิมพ์ที่ผู้อำนวยการทะเบียนกลางกำหนดให้แก่ผู้มีหน้าที่ต้องแจ้งตามมาตรา 18 หรือมาตรา 21”

มาตรา 25 “ถ้ามีเหตุอันควรสงสัยว่าคนตายด้วยโรคติดต่ออันตรายหรือตายโดยผิดธรรมชาติให้นายทะเบียนผู้รับแจ้งรีบแจ้งต่อเจ้าพนักงานผู้มีหน้าที่ตามกฎหมายว่าด้วยโรคติดต่อร้ายแรงหรือพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจ และให้รอการออกมรณบัตรไว้ก่อนจนกว่าจะได้รับความเห็นชอบจากเจ้าพนักงานดังกล่าว”

มาตรา 26 “ให้นายทะเบียนอำเภอ นายทะเบียนท้องถิ่นแล้วแต่กรณีจัดทำทะเบียนคนเกิด ทะเบียนคนตายจากสูติบัตรและมรณบัตรตามแบบพิมพ์และวิธีการที่ผู้อำนวยการทะเบียนกลางกำหนด”

มาตรา 46 “ในกรณีการแจ้งตามมาตรา 18 มาตรา 21 มาตรา 30 มาตรา 32 มาตรา 33 มาตรา 34 มาตรา 41 มาตรา 42 ถ้าผู้มีหน้าที่ต้องแจ้งได้รับมอบหมายให้ผู้ใดไปแจ้งแทน และเมื่อผู้ได้รับมอบหมายได้แจ้งต่อผู้มีหน้าที่รับแจ้งตามมาตรา นั้น ๆ แล้ว ให้ถือว่าผู้มีหน้าที่นั้นได้แจ้งแล้ว

การปฏิบัติตามมาตรา 39 วรรคหนึ่งหรือวรรคสองของเจ้าบ้านว่าด้วยเรื่องสำเนาทะเบียนบ้าน ให้นำความในวรรคหนึ่งมาใช้บังคับโดยอนุโลม”

มาตรา 47 “ผู้ใด

(1)..... ฯลฯ

(2) ไม่ปฏิบัติตามมาตรา 18 มาตรา 19 มาตรา 21 มาตรา 23 มาตรา 30 มาตรา 33 มาตรา 34 มาตรา 39 วรรคหนึ่งหรือวรรคสอง มาตรา 41 หรือมาตรา 42

(3)..... ฯลฯ

(4)..... ฯลฯ

ต้องระวางโทษปรับไม่เกินหนึ่งพันบาท”

แพทย์ผู้ทำการชันสูตรพลิกศพไม่มีหน้าที่ในการทำหนังสือรับรองการตายตามพระราชบัญญัติการทะเบียนราษฎร 2534 แต่อย่างใดด้วย เพราะมิใช่เป็นผู้ทำคลอดหรือผู้รักษาพยาบาลผู้ป่วยก่อนตาย, แต่ถ้าแพทย์ทำให้แล้วและนายทะเบียนยอมรับและใช้เป็นหลักฐานในการออกหนังสือมรณบัตรให้ก็ย่อมใช้ได้เพราะเป็นเรื่องของนายทะเบียนไม่เกี่ยวกับแพทย์ ต้องขอให้ทำความเข้าใจกับเรื่องความหมายของ “หนังสือรับรองการตาย”, “รายงานการชันสูตรพลิกศพ”, ตามความหมายที่ได้กล่าวถึงข้างต้นแล้วอีกครั้ง

2. ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 148-156²

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา นี้มิได้กล่าวถึงหน้าที่ของแพทย์หรือผู้ชันสูตรพลิกศพที่จะต้องทำหนังสือรับรองการตาย แต่กำหนดหน้าที่ที่จะต้องทำหนังสือแสดงเหตุและพฤติการณ์ที่ตาย ฯลฯ ตามมาตรา 154 ดังนี้

มาตรา 154

“ให้ผู้ชันสูตรพลิกศพทำความเห็นเป็นหนังสือแสดงเหตุและพฤติการณ์ที่ตาย ผู้ตายคือใคร ตายที่ไหน เมื่อใด ถ้าตายโดยคนทำร้าย ให้กล่าวว่าใครเป็นผู้กระทำผิดเท่าที่จะทราบได้”

การที่แพทย์ซึ่งเป็นผู้ชันสูตรพลิกศพทำหนังสือตามมาตรานี้ถือว่าเป็นการทำหนังสือรับรองการตายหรือ

ไม่นั้นอาจพิจารณาได้จากการทำหนังสือนี้เป็นการแสดงเหตุและพฤติการณ์ที่ตาย ผู้ตายคือใคร ตายที่ไหน เมื่อใด จึงเป็นรายงานการชันสูตรพลิกศพที่ผู้ชันสูตรพลิกศพมีหน้าที่ต้องทำ เพื่อใช้ประกอบในสำนวนการตายผิดธรรมชาติของพนักงานสอบสวนตามมาตรา 129 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา⁶ จึงมิใช่หนังสือรับรองการตายแต่อย่างใด และในเอกสารนี้ก็มีได้ มีรายละเอียดของส่วนต่าง ๆ มากเท่าหนังสือรับรองการตายด้วย เช่น ไม่มีในส่วนบิดามารดาของผู้ตายเลย, ในส่วนของผู้รับรองการตายก็มีแต่เพียงชื่อและลายมือชื่อเท่านั้น เป็นต้น แต่จะมีความละเอียดในส่วนการตรวจศพซึ่งมีรายละเอียดการตรวจสภาพร่างกายของศพจากภายนอกและอาจมีรายละเอียดของสภาพอวัยวะภายในต่าง ๆ ของผู้ตายด้วยเป็นสำคัญ ซึ่งโดยสรุปแล้วเนื้อหาจะไม่เหมือนแบบ ท.ร.4/1 ของกระทรวงมหาดไทยที่ออกตามพระราชบัญญัติการทะเบียนราษฎร พ.ศ.2534 แต่ถ้านายทะเบียนจะยอมรับและถือว่าเป็นหนังสือรับรองการตายได้ ก็น่าจะใช้ได้เช่นกัน

3. ระเบียบปฏิบัติอื่นๆ

มีระเบียบปฏิบัติของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ (กรมตำรวจเดิม) ซึ่งจะต้องมีการดำเนินการ แต่ไม่เกี่ยวข้องกับทางสถานพยาบาลโดยตรง จึงไม่จำเป็นต้องรับทราบ.

ส่วนประกอบในหนังสือรับรองการตาย

ส่วนประกอบในหนังสือรับรองการตายในปัจจุบันอาจแบ่งออกได้ 3 ภาคด้วยกันคือ

ภาคที่ 1 เกี่ยวกับรายละเอียดของสถานที่ที่ออกหนังสือรับรองการตาย

ในภาคนี้จะเกี่ยวกับสถานที่ที่ออกหนังสือรับรองการตายซึ่งมักเป็นเป็นสถานพยาบาลนั่นเอง ในส่วนนี้จะประกอบไปด้วยชื่อและที่อยู่ของสถานที่ออกหนังสือรับรองการตาย

ภาคที่ 2 เกี่ยวกับผู้ตาย

ในภาคนี้จะป็นรายละเอียดเกี่ยวกับผู้ตายที่สำคัญทั้งหมด โดยมากมักเน้นเกี่ยวกับเรื่องทางทะเบียน

ร่างนี้เป็นหลัก จะประกอบด้วย 5 ส่วนสำคัญ คือ

1. ส่วนแสดงรายละเอียดเกี่ยวกับผู้ตาย (identification)

- ชื่อ
- เลขประจำตัวประชาชน
- เพศ
- อายุ
- สัญชาติ
- อาชีพ
- สถานภาพการตาย
- การศึกษา
- ศาสนา
- วันเวลาที่ตาย
- ที่อยู่ตามทะเบียนบ้าน
- สถานที่เกิด อันประกอบด้วย บ้านเลขที่ หมู่ที่

ชอย ถนน ตำบล/แขวง อำเภอ/เขต จังหวัด ประเทศ

2. ส่วนแสดงถึงสถานที่ตาย

3. ส่วนของบิดามารดาของผู้ตาย

4. ส่วนสาเหตุของการตาย

(ในส่วนนี้จะให้รายละเอียดเป็นหัวข้อต่างหาก เพราะมีความสำคัญ)

5. ส่วนที่แสดงว่ามีการผ่าศพตรวจหรือไม่

ส่วนประกอบในส่วนที่ 1, 2, 3 และ 5 นั้นไม่น่าจะมีปัญหาในการกรอกเพราะเป็นรายละเอียดที่ตรงไปตรงมา, เข้าใจได้ง่าย เหมือนกับแบบฟอร์มของทางราชการที่จำเป็นต้องกรอกอีกหลายประเภท นอกจากในข้อ 5 ที่เกี่ยวข้องกับการผ่าศพ กรณีที่มีการผ่าศพตรวจ จะมีให้กรอกว่า “ปรากฏว่า....” นั้น หมายถึง การตรวจพบที่ได้จากการผ่าศพตรวจ เช่น อวัยวะใดในร่างกายผิดปกติ, เลือดออกหรือมีบาดแผลที่ใดบ้าง เป็นต้น รายละเอียดที่แสดงจะไม่ยาวเหมือนกับที่ปรากฏในรายงานการชันสูตรพลิกศพที่สะดวกที่สุดก็คือกรอกพยางค์สภาพที่เป็นหลักฐานสำคัญในการทำให้อย่างที่เพียงพอแล้ว ส่วนที่มีปัญหาเข้าใจยากสำหรับผู้ทำหนังสือรับรองการตายก็คือในส่วนที่ 4 คือส่วนของสาเหตุการตายซึ่งจะได้ให้รายละเอียดเป็น

หัวข้อต่างหากเพราะมีความสำคัญอย่างมาก

ภาคที่ 3 เกี่ยวกับผู้รับรองการตาย

ในภาคนี้จะเป็นรายละเอียดของบุคคลที่ให้การรับรองการตายซึ่งจะประกอบด้วย

ก. ชื่อของผู้ที่ออกหนังสือรับรองการตายรวมถึงเลขที่บัตรประจำตัวประชาชน

ข. สถานที่อยู่หรือภูมิลำเนาของผู้ที่ออกหนังสือรับรองการตาย

ค. ลายมือชื่อของผู้รับรองการตาย

เหตุที่จะต้องมียละเอียดมากเช่นนี้ ก็เพื่อให้ทราบที่ทราบว่าใครเป็นผู้ที่ออกหนังสือรับรองการตายให้ มีตัวตนจริงหรือไม่ และกรณีที่เกิดปัญหาขึ้นเกี่ยวกับหนังสือรับรองการตายจะสามารถติดตามผู้ที่ออกให้ได้, แต่ในส่วนนี้ตามสภาพความเป็นจริงผู้ที่ให้การรับรองการตายอาจเห็นว่ามันไม่สำคัญ จึงอาจจะเลยโดยไม่มีการกรอกใด ๆ ยิ่งเป็นที่เลขประจำตัวของบัตรประชาชนของผู้ออก ยิ่งน้อยนักที่จะมีการกรอก, เท่าที่ปรากฏก็จะมีเพียงการกาเครื่องหมายว่าผู้ให้การรับรองการตายเป็นบุคลากรทางการแพทย์ประเภทใดเท่านั้น (ดูแบบหนังสือรับรองการตายท.ร.4/1)

ข้อสำคัญยิ่งประการหนึ่งก็คือผู้ที่รับรองการตายนี้จะต้องเป็นผู้ที่มีหน้าที่ด้วย โดยพิจารณามาตรา 23 แห่งพระราชบัญญัติการทะเบียนราษฎร พ.ศ.2534 ประกอบซึ่งจะเห็นได้ว่าผู้ที่มีหน้าที่ในการออกหนังสือรับรองการตายคือ “ผู้รักษาพยาบาล” เพราะในตัวมาตรานี้ใช้คำว่า “ต้อง” แต่ไม่จำกัดในเรื่องการรักษาพยาบาลผู้ป่วยก่อนที่จะถึงแก่ความตายว่า จะต้องเป็นการรักษาพยาบาลตามหลักทางการแพทย์แผนปัจจุบันเท่านั้น เพราะแม้แต่เป็นการรักษาทางการแพทย์แผนโบราณ ซึ่งขณะนี้เรียกว่า “แพทย์แผนไทย” ก็สามารถออกได้ หรือแพทย์แผนโบราณก็ยังสามารถที่จะออกหนังสือรับรองการตายได้ ดังนั้นผู้ที่สามารถออกหนังสือรับรองการตายโดยชอบด้วยกฎหมายจึงอาจประกอบด้วย

1. ผู้ทำคลอด ในที่นี้มีได้จำกัดว่าผู้ทำคลอดต้องเป็นแพทย์หรือบุคลากรทางการแพทย์แผนปัจจุบันเท่านั้น

แม้แต่“หมอตำแย” ก็ยังสามารถทำคลอดได้ และให้สิทธิในการเป็นผู้แจ้งตายได้ กรณีที่ถ้าผอญคลอดออกมาแล้วมีชีวิตอยู่ชั่วขณะก็ต้องเป็นผู้ทั้งแจ้งเกิดและแจ้งตายด้วย (ดูกรณีหนังสือรับรองการตายกับการตายคลอด ซึ่งจะกล่าวถึงต่อไป)

2. แพทย์แผนโบราณ ซึ่งในที่นี้จะหมายถึง “แพทย์แผนไทย” ซึ่งอาจเกี่ยวข้องในการรักษาพยาบาลตามหลักวิชาการแพทย์แผนไทย

3. ผู้ที่รักษาพยาบาล ซึ่งในที่นี้รวมถึงเจ้าหน้าที่ทางด้านสาธารณสุขทั้งหมด คือ

- ก. แพทย์แผนปัจจุบัน
- ข. พยาบาล
- ค. ผู้ช่วยพยาบาล
- ง. พนักงานอนามัย
- จ. ผดุงครรภ์

จึงเห็นได้ว่าตามแบบหนังสือรับรองการตาย (ท.ร.4/1) ในหัวข้อผู้รับรองการตายนั้นจะมีบุคคลตามที่กล่าวไว้ด้วย (ดูส่วนประกอบในหนังสือรับรองการตาย)

สำหรับในต่างประเทศแล้วคงใช้หลักที่ว่าให้แพทย์เป็นผู้ออกหนังสือรับรองการตาย⁷ แต่อาจให้แพทย์ประจำครอบครัว (family physicians) ออกให้ก็ได้⁸ ซึ่งของประเทศไทยยังไม่มีแพทย์ดังกล่าว.

ภาคที่ 4 รายละเอียดเพิ่มเติม

ในภาคนี้จะป็นภาคที่อาจเพิ่มเติมเพื่อให้หนังสือรับรองการตายมีความสมบูรณ์มากขึ้นไปอีก มักจะเป็นหนังสือรับรองการตายในสถานพยาบาลที่มีขนาดใหญ่ มีหน่วยตรวจรักษาผู้ป่วยรวมถึงหอผู้ป่วยจำนวนมาก การที่ผู้ป่วยเสียชีวิตจึงอาจเกิดขึ้นได้ในหน่วยต่างๆ เหล่านี้ รายละเอียดในภาคที่ 4 นี้จะประกอบด้วย

1. รายละเอียดเกี่ยวกับหน่วยที่ผู้ตายนั้นเสียชีวิต เช่นในภาควิชาใดของสถานพยาบาลนั้นๆ
2. รายละเอียดเกี่ยวกับการตาย เช่น มีการรักษาก่อนตายหรือไม่, รักษาอยู่นานกี่วันก่อนตาย เป็นต้น
3. รายละเอียดเกี่ยวกับผู้แจ้งตาย หมายถึงผู้ที่นำหนังสือรับรองการตายเพื่อแจ้งให้กับนายทะเบียนรับ-

แจ้งการตาย ซึ่งผู้แจ้งตายนี้นักเป็นเจ้าหน้าที่ด้านธุรการของสถานพยาบาลจึงเป็นคนละคนกับผู้ที่ออกหนังสือรับรองการตายซึ่งจะเป็นบุคลากรทางการแพทย์ เช่น แพทย์ เป็นต้น รายละเอียดในส่วนนี้จะประกอบด้วย

- ก. ชื่อของผู้แจ้งการตาย
- ข. ที่อยู่และเลขประจำตัวประชาชนของผู้แจ้งการตาย
- ค. ลายมือชื่อของผู้แจ้งการตาย
- 4. รายละเอียดเกี่ยวกับการที่จะจัดการกับศพ เช่น จะฝัง, เผา, เก็บ เป็นต้น
- 5. ลายมือชื่อผู้แจ้งการตาย.

ความหมายของคำที่เกี่ยวกับการตาย

ส่วนสาเหตุการตายในหนังสือรับรองการตายจะอยู่ในส่วนที่ 4 ของแบบฟอร์ม ท.ร.4/1 ที่กระทรวงมหาดไทยกำหนดไว้ ส่วนนี้เป็นส่วนที่มีความสำคัญที่สุดส่วนหนึ่งที่เดียวเพราะเป็นส่วนที่จะต้องให้รายละเอียดถึงสาเหตุของการตายซึ่งจะให้ความกระจ่างทั้งทางด้านการแพทย์, การทะเบียนราษฎร, และการยุติธรรม (เป็นการตายตามธรรมชาติหรือผิดธรรมชาติซึ่งต้องจัดให้มีการดำเนินการพิเศษ เช่น การชันสูตรพลิกศพหรือไม่) ดังนั้นก่อนอื่นจะต้องทำความเข้าใจกับความหมายของ คำว่า “สาเหตุของการตาย” ว่าต่างจากคำอื่นที่ใกล้เคียงกันอย่างไรบ้าง ซึ่งคำที่มีความหมายใกล้เคียงกันประกอบด้วย

ก. สาเหตุที่ตาย (cause of death)

สาเหตุการตาย เป็นคำที่มีความหมายอย่างกว้างแล้วแต่จะพิจารณา ซึ่งสามารถแยกเหตุที่ตายออกได้หลายระบบ เช่น

- เหตุตายตามธรรมชาติหรือผิดธรรมชาติ
- เหตุตายโดยตรงหรือโดยอ้อม
- เหตุตายโดยตรง, เหตุตายแทรก, เหตุหน้าที่ทำให้ตาย
- อื่นๆ

ในเรื่องเหตุตายนี้จะดูได้จากส่วนประกอบในหนังสือรับรองการตายส่วนที่ 4

ข. พฤติการณ์ที่ตาย (manner of death)

พฤติการณ์ที่ตายเป็นศัพท์ที่ใช้ในทางนิติเวชศาสตร์ หมายถึง สภาพการตาย “ตามข้อเท็จจริงโดยแท้หรือในทางอุดมคติเท่านั้น” พฤติการณ์ที่ตายนี้มีบัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 154² ในหมวดว่าด้วยการชั้นสูตรพลิกศพ และเมื่อศึกษาถึงกฎหมาย ในหมวดดังกล่าวทั้งหมดแล้ว จะเห็นได้ว่ามีได้เพียง 4 กรณีเท่านั้นคือ

1. ตายจากการฆ่าตัวตาย
2. ตายจากถูกผู้อื่นฆ่าตาย
3. ตายโดยอุบัติเหตุ
4. ตายโดยเหตุธรรมชาติ

แม้ว่าในข้อเท็จจริงในการตายเรื่องใดเรื่องหนึ่ง ยังไม่สามารถจะบอกได้ว่าเป็นข้อใดข้อหนึ่งใน 4 ข้อก็ตาม เช่น การที่นาย ก. ตายโดยไม่มียารองใด ๆ เลย จึงยังไม่อาจทราบ พฤติการณ์ที่ตายของนาย ก. อย่างแน่ชัดได้ ซึ่งอาจอยู่ในขั้นตอนหรือขบวนการสืบค้น, สืบสวนสอบสวน, ตรวจทางห้องปฏิบัติการ ฯลฯ ก็ได้ แต่ในท้ายที่สุดแล้วพฤติการณ์ที่ตายก็ต้องเป็นอย่างหนึ่งอย่างใดใน 4 อย่างที่กล่าวแล้วเท่านั้น ไม่อาจเป็นอย่างอื่นไปได้โดยเด็ดขาด

ค. รูปแบบของการตาย (mode of death)

รูปแบบของการตายจะมองเป็นเรื่องของอวัยวะ, จุด, หรือระบบที่ทำให้ตาย เช่น หัวใจล้มเหลว (heart failure), ระบบไหลเวียนล้มเหลว (circulatory failure), ระบบหายใจและไหลเวียนล้มเหลว (cardio-pulmonary failure), การหายใจล้มเหลว (respiratory failure), ช็อก (shock), โลหิตเป็นพิษ (sepsis), ไตวาย (renal failure) เป็นต้น. ส่วนที่ทำให้ตายนี้จะไม่เป็นสาเหตุแรกเริ่มที่ทำให้ตายตามที่คาดหมายกันทั้งในทางการแพทย์และทางกฎหมาย และถ้าจะมองว่าเป็นเหตุที่ทำให้ตายก็อาจไม่ถือว่าผิด แต่ถ้ามองถึงประโยชน์ที่จะได้รับจากการให้เหตุตายตามแนวทางนี้จะเกิดประโยชน์

น้อย

ง. กลไกที่ทำให้ถึงแก่ความตาย (mechanism of death)

กลไกที่ทำให้ถึงแก่ความตาย ซึ่งจะมองในรูปของขบวนการ (process) เป็นหลัก จึงมักจะเป็นสิ่งปรากฏที่ยาว และถ้าจะถือว่าเป็นเหตุตายได้หรือไม่แล้วเชื่อว่าน่าจะไม่ต้องคำนึงเนื่องจากเป็นการกล่าวถึงขบวนการที่ยืดยาว อีกทั้งยังยากต่อเจ้าหน้าที่ของอำเภอหรือเขตในการที่จะสรุปเพื่อใส่เป็นเหตุตายในหนังสือมรณบัตร อีกทั้งก็ยังเกิดประโยชน์ต่องานด้านระบาดวิทยาในทางการแพทย์น้อยด้วย

ตัวอย่าง กลไกที่ทำให้ถึงแก่ความตายจากการจมน้ำจืด

“น้ำจืดมีเกลืออยู่ในน้ำน้อย จะดูดซึมเข้าไปในระบบไหลเวียนเลือด เมื่อน้ำเข้าไปใน ปอดอย่างรวดเร็ว ทำให้เลือดแดงแตกสลายและทำให้ส่วนประกอบของเลือดเจือจางรวมทั้งมีการเพิ่มปริมาณน้ำเลือดอย่างกะทันหันจำนวนมาก เป็นสาเหตุหนึ่งทำให้หัวใจเต้นเร็ว และไม่เป็นจังหวะสม่ำเสมอ ทำให้หัวใจทำงานมากกว่าปกติ อีกทั้งการจมน้ำทำให้ขาดออกซิเจน เพราะน้ำเข้าแทรกอยู่ในหลอดลมและถุงลม จึงทำให้กล้ามเนื้อหัวใจขาดออกซิเจน ต่อมากล้ามเนื้อหัวใจจึงหยุดทำงาน”

จ. ลักษณะการตาย (character of death)

ลักษณะของการตายมีความหมายใกล้เคียงหรือไปในแนวทางเดียวกับ “พฤติการณ์ที่ตาย” แต่ไม่จำกัดว่าจะมีเพียง 4 กรณีของพฤติการณ์ที่ตายเท่านั้น ทั้งนี้ เพราะลักษณะของการตายอาจรวมถึงสภาพหรือลักษณะอื่นๆ ที่คิดว่าสมควรจะมีเพื่อความง่ายที่จะเข้าใจหรือโดยเหตุผลอื่นใดเข้าไว้ในความหมายนี้ด้วยก็ได้ แม้ว่าสภาพดังกล่าวอาจจัดอยู่ส่วนอื่นของพฤติการณ์ที่ตายอยู่แล้วก็ตาม เช่น การที่อาจกำหนดให้มีสภาพการตายว่า “ยังอยู่ระหว่างการสอบสวน”, “ยังอยู่ระหว่างตรวจทางห้องปฏิบัติการ”, “ยังอยู่ระหว่างการนำส่งตรวจหรือแยกธาตุ”, “ไม่สามารถระบุได้” ฯลฯ เป็นต้น

สาเหตุการตาย

เมื่อเข้าใจในความหมายของคำต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการตายแล้วมาพิจารณาเนื้อหาในส่วนของ 4 ของหนังสือรับรองการตายดังนี้

1. ส่วนประกอบของเนื้อหาหลัก

ในส่วนนี้จะแยกออกเป็น 2 ข้อใหญ่ ๆ เชื่อว่าประเทศไทยน่าจะคัดลอกหรือเลียนแบบหนังสือรับรองการตายมาจากประเทศอังกฤษ⁹ เพราะแทบจะเหมือนกันเลย กล่าวคือ

ข้อที่ 1 มักเป็นข้อความว่า “โรคหรือภาวะที่เป็น” แบ่งออกเป็น 3 ส่วน

ก. เหตุตายโดยตรง..... ซึ่งเนื่องจาก
(ในอังกฤษใช้ว่า Disease or condition directly leading to death due to or as a consequent of)

ข. เหตุนำแทรก ซึ่งเนื่องจาก

ค. เหตุนำเดิม (สาเหตุ)

(ข้อ ข. กับ ค. รวมกันนั้นในอังกฤษใช้ว่า Antecedent causes, morbid conditions, if any giving rise to the above cause stating the underlying condition last, due to or as a consequent of)

ข้อที่ 2 ประกอบด้วยเพียงส่วนเดียวคือ “ภาวะสำคัญอื่นที่เป็นเหตุหนุน” ในอังกฤษใช้ว่า Other significant conditions, contributing to the death but not related to the disease or condition causing it. ในข้อนี้หมายถึงสภาพ, สภาพของร่างกายของผู้ตาย, หรือโรคประจำตัวของผู้ตายที่เป็นเหตุหนุนและเกี่ยวข้องกับเหตุที่ทำให้ตายในข้อที่ 1 ด้วย

2. การกรอกรายละเอียดเกี่ยวกับเหตุตาย

2.1 ความหมายของเนื้อหาเกี่ยวกับเหตุตาย

เหตุตายโดยตรง เป็นเหตุสุดท้ายที่ทำให้ผู้ป่วยหรือบุคคลหนึ่งบุคคลใดเสียชีวิตและสาเหตุนั้นจะต้องมีความรุนแรงจนถึงกับทำให้เสียชีวิต

เหตุนำแทรก เป็นโรคหรือสภาวะที่เกิดขึ้นตามมาภายหลังที่เกิดเหตุนำเดิม ซึ่งแพทย์ทั่วไปมักเรียกว่า “โรคแทรกซ้อน” หรือ “ภาวะแทรกซ้อน” นั่นเอง

เหตุนำเดิม(สาเหตุ) อาจแยกเป็น 2 กรณีคือ

ก. จากโรคที่เป็นการตายตามธรรมชาติ หมายถึงสาเหตุดั้งเดิมที่ทำให้เกิดการเจ็บป่วยหรือเข้ารับการรักษาในสถานพยาบาลเช่น โรคมะเร็ง, ไวรัสตับอักเสบบี, ไข้หวัด, ไตอักเสบ, ต่อมลูกหมากโต, โรคชรา ฯลฯ

ข. จากการตายผิดธรรมชาติหมายถึงสาเหตุที่ทำให้ผู้ป่วยต้องเข้ารับการรักษาอย่างเฉียบพลัน โดยต้องการให้เป็นสาเหตุที่เกิดขึ้นจริง ๆ เช่น การถูกรถชน, ตกจากที่สูง, การฆ่าตัวตาย ฯลฯ ซึ่งในความเป็นจริงในส่วนนี้แพทย์ไม่มีทางที่จะรู้ได้เลยแพทย์จึงสมควรระวังในการกรอกในส่วนนี้ให้มาก

สำหรับข้อแตกต่างระหว่างการตายตามธรรมชาติและผิดธรรมชาตินั้นผู้เขียนเคยเขียนไว้แล้ว¹⁰

ภาวะสำคัญอื่นที่เป็นเหตุหนุน เป็นสภาวะหรือสภาพของโรคหรือการเจ็บป่วยที่มีอยู่ก่อนแล้วก่อนเกิดเหตุนำเดิมซึ่งถ้ามีแต่ภาวะสำคัญที่เป็นเหตุหนุนอย่างเดียวก็จะไม่ทำให้เกิดการตายอย่างแน่นอน แต่อย่างไรก็ตามภาวะสำคัญที่เป็นเหตุหนุนก็อาจช่วยเร่งทำให้เกิดการตายได้เร็วขึ้นได้เช่น โรคเบาหวาน, โรคความดันโลหิตสูง, โรคชรา เป็นต้น แต่ถ้าตัวของภาวะที่เป็นเหตุหนุนเป็นสาเหตุสำคัญในการทำให้ตายแล้ว ก็จะมีใช่เป็นภาวะสำคัญที่เป็นเหตุหนุนอีกต่อไป แต่จะเป็น “เหตุนำเดิม” แทน (ดูตัวอย่างที่ 2 เทียบกับตัวอย่างที่ 4)

หมายเหตุ: กรณีที่ไม่ทราบเหตุในข้อใดข้อหนึ่ง

2.2 ตัวอย่างในการกรอกรายละเอียดเกี่ยวกับเหตุตาย

ตัวอย่างที่ 1

ชายอายุ 40 ปี ประวัติปวดท้องจากโรคกระเพาะอาหารอักเสบมานาน, ต่อมากะเพาะอาหารทะลุและเกิดการอักเสบในช่องท้องกระจาย

เหตุการณ์ตาย

1) โรคหรือภาวะที่เป็น

ก. เหตุตายโดยตรง อักเสบในช่องท้องกระจาย ซึ่งเนื่องจาก

ข. เหตุุน่าแทรก กระเพาะอาหารทะลุ ซึ่ง
เนื่องจาก

ค. เหตุุน่าเดิม(สาเหตุ) แผลในกระเพาะ
อาหารเรื้อรัง

2) ภาวะสำคัญอื่นที่เป็นเหตุหนุน ความดัน
โลหิตสูง

ตัวอย่างที่ 2

หญิง อายุ 90 ปี ไม่มีแรง นอนอยู่กับบ้านโดย
ขาดการดูแลจากญาติต่อมาเกิดโรคปอดบวมเสียชีวิต

เหตุการณ์ตาย

1) โรคหรือภาวะที่เป็น

ก. เหตุตายโดยตรง ปอดบวม ซึ่งเนื่องจาก

ข. เหตุุน่าแทรก ขาดอาหาร ซึ่งเนื่องจาก

ค. เหตุุน่าเดิม (สาเหตุ) ความชรา

2) ภาวะสำคัญอื่นที่เป็นเหตุหนุน ต้อกระจก

ตัวอย่างที่ 3

หญิง อายุ 30 ปี โศกเศร้าเพื่อฆ่าตัวตายเพราะ
ผิดหวังเรื่องความรัก, มีตับอักเสบ และตกเลือดในช่องท้อง
อย่างมาก มีประวัติโรคโลหิตจางอยู่ก่อน

เหตุการณ์ตาย

1) โรคหรือภาวะที่เป็น

ก. เหตุตายโดยตรง เลือดออกในช่องท้อง
อย่างมากและเฉียบพลัน ซึ่งเนื่องจาก

ข. เหตุุน่าแทรก ตับอักเสบ ซึ่งเนื่องจาก

ค. เหตุุน่าเดิม (สาเหตุ) หน้าที่องได้รับการ
กระทบอย่างรุนแรง

2) ภาวะสำคัญอื่นที่เป็นเหตุหนุน โรคโลหิตจาง

ตัวอย่างที่ 4

ชายอายุ 80 ปี เดินข้ามถนนถูกรถชน ศีรษะ
กระทบพื้นอย่างแรง, มีกระดูกสันหลังหัก, เนื้อสมอง
ฉีกขาดและเลือดออกในเนื้อสมอง

เหตุการณ์ตาย

1) โรคหรือภาวะที่เป็น

ก. เหตุตายโดยตรง เนื้อสมองฉีกขาดและ
เลือดออกในเนื้อสมอง ซึ่งเนื่องจาก

ข. เหตุุน่าแทรก กระโหลกศีรษะแตก ซึ่ง
เนื่องจาก

ค. เหตุุน่าเดิม(สาเหตุ) ศีรษะได้รับการ
กระทบอย่างรุนแรง

2) ภาวะสำคัญอื่นที่เป็นเหตุหนุน ความชรา

ตัวอย่างที่ 5

เด็กหญิง อายุ 6 ปี ตกลงในหม้อน้ำลวกไก่,
ผิวหนังถูกความร้อนลวกในระดับ 2 ถึง 3 ถึงร้อยละ 70
ต่อมาเสียชีวิต

เหตุการณ์ตาย

1) โรคหรือภาวะที่เป็น

ก. เหตุตายโดยตรงความไม่สมดุลย์ของ
กรดต่างและเกลือแร่ ซึ่งเนื่องจาก

ข. เหตุุน่าแทรก สูญเสียเกลือแร่, น้ำ ทาง
ผิวหนัง และได้รับสารอาหาร ไม่พอเพียง ซึ่งเนื่องจาก

ค. เหตุุน่าเดิม(สาเหตุ) ถูกความร้อนที่
ผิวหนังร้อยละ 70

2) ภาวะสำคัญอื่นที่เป็นเหตุหนุน สภาพเป็นเด็ก

หลักการออกหนังสือรับรองการตาย

1. ออกในเวลาที่ถูกกฎหมายกำหนด

คือ จะต้องออกภายในเวลาที่กฎหมายกำหนดไว้
คือ มาตรา 21 แห่งพระราชบัญญัติการทะเบียนราษฎร
พ.ศ.2534² คือกรณีคนตายในบ้านให้แจ้งภายใน 24
ชั่วโมง นับแต่เวลาตายหรือ ภายในสี่สิบสี่ชั่วโมงนับแต่
เวลาพบศพ แล้วแต่กรณี, ส่วนกรณีคนตายนอกบ้านให้
บุคคลที่ไปกับผู้ตายหรือผู้พบศพแจ้งต่อนายทะเบียน
ผู้รับแจ้งแห่งท้องที่ที่มีการตายหรือพบศพ แล้วแต่กรณี
หรือ แห่งท้องที่ที่จะพึงแจ้งได้ภายในสี่สิบสี่ชั่วโมงนับแต่
เวลาตายหรือเวลาพบศพ ในกรณีเช่นนี้จะแจ้งต่อพนักงาน
ฝ่ายปกครองหรือตำรวจก็ได้แต่ผู้อำนวยการทะเบียนกลาง
อาจขยายเวลาออกไปตามที่เห็นสมควร เช่น การคมนาคม
ไม่สะดวก, อยู่ในป่าเขา เป็นต้น แต่ก็ต้องไม่เกินเจ็ดวัน
นับแต่เวลาตายหรือเวลาพบศพ

2. ออกโดยบุคคลที่มีหน้าที่เท่านั้น

ผู้ที่ออกหนังสือรับรองการตายคือบุคคลที่
กฎหมายกำหนดไว้¹ เท่านั้น ผู้ที่มีได้มีหน้าที่ในการออก
หนังสือรับรองการตายถ้าออกไปนายทะเบียนผู้รับแจ้ง
แห่งท้องที่อาจไม่รับแจ้งก็ได้

3. ออกตามความเป็นจริงเสมอ

ในที่นี้หมายถึง “แพทย์” ซึ่งมีหน้าที่ต้องออกหนังสือรับรองการตายจะต้องให้สาเหตุการตายตามความเป็นจริงตามหลักวิชาชีพแพทย์ มิใช่มีการออกข้อความในหนังสือรับรองการตายที่ผิดไปจากความเป็นจริง เช่น การที่ออกสาเหตุตายผิดจากความเป็นจริง โดยให้ผู้ป่วยตายในลักษณะที่เป็นอุบัติเหตุแท้ที่จริงแล้วตายจากโรค ทั้งนี้เพราะญาติของผู้ตายต้องการให้แพทย์ออกเช่นนั้น เพื่อประโยชน์ในการเรียกร้องสิทธิทางประกันชีวิตและอุบัติเหตุ เป็นต้น

4. ออกสอดคล้องกับเอกสารอื่นที่ออกไปแล้ว

ที่แพทย์ต้องออกหนังสือรับรองการตาย หรือการออกเอกสารอื่นใดเกี่ยวกับการตายจะต้องให้มีเนื้อหาและสาระเป็นอย่างเดียวกันกล่าวคือจะต้องไม่ขัดแย้งกัน, ไม่ใช่ว่าออกสาเหตุตายในเอกสารให้กับพนักงานสอบสวน, ให้กับนายทะเบียนของอำเภอหรือเขต, หรือให้กับทางบริษัทประกันภัย มีความแตกต่างกัน เช่นนี้แพทย์อาจถูกมองว่ามีเจตนาไม่สุจริตได้

5. ต้องมีสำเนาการออกไว้ด้วย

การดำเนินการเกี่ยวกับเอกสารทั้งหมดนั้นสมควรอย่างยิ่งที่จะต้องมีสำเนาอยู่ด้วยเพื่อป้องกันมิให้เอกสารที่ออกไปถูกแก้ไข, เติมน หรือเปลี่ยนแปลง

6. สมควรมีการประทับตราสถานพยาบาลเป็นสำคัญ

เอกสารอ้างอิง

1. เสถียร วิชัยลักษณ์, สืบวงศ์ วิชัยลักษณ์. พระราชบัญญัติ การทะเบียนราษฎร พ.ศ.2534. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์นิติเวช 2536.
2. พลประสิทธิ์ ฤทธิรักษา, นคร พจนรพจน์. ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์นครหลวง, 2523: 77-82.
3. นคร พจนรพจน์, พลประสิทธิ์ ฤทธิรักษา. ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 1-6. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์นครหลวง, 2538.
4. วิสูตร ฟองศิริไพบูลย์. การให้ศพกับญาติสืบกัน (ปัญหาและแนวทางแก้ไข). สารคดีราช 2540; 49: 73-80.
5. ขอบังคับแพทยสภาว่าด้วยการรักษาจริยธรรมแห่งวิชาชีพเวชกรรม (ฉบับที่ 3) พ.ศ.2538. รวบรวมจาก 2538: 112(39 ง).

ตราของสถานพยาบาลจะช่วยให้การพิสูจน์ว่าเป็นเอกสารที่แท้จริงได้ เพราะตราที่ประทับจะมีตำหนิของมันเองโดยเฉพาะซึ่งสามารถพิสูจน์ได้

7. กรณีเป็นผู้ตายที่เกี่ยวกับคดีหรือการตายผิดธรรมชาติ

เช่น อุบัติเหตุจราจร, ถูกฆ่า, การฆ่าตัวตาย ฯลฯ สมควรมีสำเนาหนังสือนำส่งตัวผู้บาดเจ็บหรือศพของพนักงานสอบสวนแห่งท้องที่ที่เกิดเหตุไปด้วยจะง่ายต่อการดำเนินการ ทั้งนี้เพราะนายทะเบียนผู้รับแจ้งการตายจะไม่ต้องกังวลหรือสงสัยตามมาตรา 25 แห่งพระราชบัญญัติการทะเบียนราษฎร พ.ศ.2534.

หมายเหตุ :

ต้องระลึกไว้เสมอว่าหน้าที่ในการแจ้งการตาย เป็นของ “เจ้าบ้าน” ไม่ใช่ “ญาติผู้ตาย”.

สรุป

สำหรับแพทย์แล้วการออกหนังสือรับรองการตายนับว่าเป็นสิ่งสำคัญอย่างหนึ่งที่แพทย์ทุกคนที่ประกอบวิชาชีพเวชกรรมต้องประสบอยู่ และมักจะละเลยถึงรายละเอียดและความสำคัญ ซึ่งตามความเป็นจริงแล้วหนังสือรับรองการตายนี้มีประโยชน์อย่างมากไม่ว่าจะในด้านสถิติ, สำนะโนประชากร, และการจัดทำแผนพัฒนาทางด้านสาธารณสุข แพทย์จึงสมควรให้ความสนใจมากขึ้นกว่านี้บ้าง.

6. สุชาติ จิชาติ. ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์เจริญสนิทวงศ์, 2524.
7. Wetli CV. Death certificate completion by physicians. JAMA 1996; 276: 279-80.
8. Magrane BP, Gilliland MG, King DE. Certification of death by family physicians. Am Fam Physician 1997; 56: 1287-8.
9. Camps FE, Cameron JM, Lanham D. Practical forensic medicine. London: Hutchinson & Co. (Publishers) LTD, 1971.
10. วิสูตร ฟองศิริไพบูลย์. การชันสูตรพลิกศพทางพยาธิและนิติเวช. สารคดีราช 2539; 48: 1114-22.

ท.ร. 4/1 ตอนหน้า 1

สถานที่ออกหนังสือรับรอง ก. ชื่อสถานพยาบาล โรงพยาบาลศิริราช

๗. บ้านเลขที่ ๒ ถนนพหลโยธิน หมู่..... ตำบลสีวิราช อำเภอเมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น
วันที่..... เดือน..... พ.ศ.....

71

1	ผู้ควบคุม	1.1 ชื่อตัว	ชื่อสกุล	1.2 เลขประจำตัวประชาชน	1.3 เพศ	1.4 อายุ
		1.5 สัญชาติ ☐ ไทย ☐ อื่นๆ (ระบุ)	1.6 อาชีพ	1.7 สถานภาพการสมรส ☐ โสด ☐ สมรส ☐ หย่า ☐ ว่าง ☐ นานับ	1.8 การศึกษา	☐ ไม่ได้เรียน ☐ เรียน จบชั้น
2	บิดา มารดา ของผู้ตาม	1.9 คำนำหน้า	1.10 ตามเมื่อ วันที่ เดือน พ.ศ.	1.11 ที่อยู่ตามทะเบียนบ้าน		
		1.12 สถานเกิด	บ้านเลขที่ หมู่ที่ ซอย ถนน ตำบล/แขวง อำเภอ/เขต จังหวัด ประเทศ			
3	ผู้ติดตาม	3.1 บิดาชื่อ	ชื่อสกุล	3.2 สัญชาติ	3.4 อาชีพ	
3.3 มารดาชื่อ		ชื่อสกุล	3.5 สัญชาติ	3.6 อาชีพ		
4	ผู้ให้การตาม	(1) ใ้สดหรือการเข้าเส้น ก) เหตุตามใดโดยตรง ซึ่งให้้องจาก ข) เหตุผ่านเหตุก ซึ่งให้้องจาก ค) เหตุนำเดิม (ถ้าเหตุ) _____ (2) การละเมิดอื่นที่เห็นเหตุเหตุ _____				
5	การนำตัวตรวจค้น	☐ ไม่ให้นำตรวจค้น ☐ นำตรวจค้น ปรากฏว่า _____				
6	ผู้รับรอง การตาม	6.1 ชื่อตัว	ชื่อสกุล	เลขประจำตัวประชาชน		
		6.2 อยู่ตามเลขที่	หมู่ที่	ซอย ถนน ตำบล/แขวง อำเภอ/เขต จังหวัด ประเทศ		
		6.3 เป็น	☐ หมอตำหน ☐ แพทย์แผนจีน ☐ หมอกระดูก ☐ ผู้รับพยาบาล ☐ แพทย์ทางเภสัช ☐ พยาบาล ☐ หมอแผนกอื่น			
		ขอรับรองว่าข้อมูลข้างต้นถูกต้อง ลงชื่อ _____ ผู้รับรองการตาม ()				

វិស័យសេវា

[illegible]